

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

ויקרא
גליון כו (רעז)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אחלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים וחמש לבריאה

ת ו כ ו ה ע כ ל נ י ם

ה ג ש " פ

בזמן ביהמ"ק היו לוקחים ב' תבשילין ד
האם צולין את ה"זרוע" ד
האם אוכלים ה"זרוע" ביום ה

ל ק ו ט י ש ל ח ו ת

התמיל' דמשה דכופר נפשו ע"י מחצית השקל הוא חוקה ה
דמשה ידע מקודם שתמה "מה יוכל ליתן כופר נפשו" ה

ר מ ב " ם

הוספות לספר "מראי מקומות להרמב"ם" ו

ח ס י ד ו ת

נפש האלוקית ונפש החיונית ז
דכל הקרבנות עבדתם היא בפנים ז
אני מתפלל לרעת זה התינוק ח
אני מתפלל כו' אליו ולא למידותיו ח

ש י ח ו ת

בהביאור בפרש"י דש"פ ויק"פ דסדר הקמת המשכן היו כסדר -
הכתובים ט
בהביאור בפרש"י דש"פ תולדות "אברהם הוליד את יצחק" .. יא
בלקו"ש חט"ו "נעקרה האבן" יב
בהביאור בפרש"י פ' ויקה"פ דרש"י אינו מפרש התחלת' -
למים המילואים יד
בפרש"י ס"פ פקודי דכל זמן שהי' הענן לא הי' משה יכול -
לבוא אל אהל מועד יד

ש ו נ ו ת

- זט..... אהרן אינו צריך הזל'
זט..... אבימלך ידע רק שם אלקים
זט..... לבונה - דומם
יז..... תוארים בהסכמה "הרב" הגאון"
יז..... הערות בספר מגדל עז

ה ג ש"פ

א. בהגדה של פסח מכ"ק אדמו"ר שליט"א (תשל"ט) ע' ו איתא: "דמוכח במשנה (קיד, א) ובירושלמי (פ"י סוף ה"ג) דגם בזמן בהמ"ק היו לוקחים שני תבשילין" עכ"ל"ק - ועי' בזה באורך שם ב"ביאורים" (ע' קנג - קנו).

ויל"ע ממה שכתב בשו"ע אדה"ז (סתע"ג ס"כ): "ובזמן שביהמ"ק קיים הי' צריך להביא גם את הפסח בשעת אמירת ההגדה (מלכד המצות ומרור וחרוסת שכתב לפנ"ז) ועכשיו שחרב בית המקדש תיקנו חכמים שיהיו על השולחן בשעת אמירת ההגדה ב' מיני תבשילין א' זכר לפסח וא' זכר לחגיגה...". עכ"ל. (מלכד החצע"ג). הרי לכאורה משמע דרק לאחר שחרב ביהמ"ק לוקחים ב' תבשילין.

וראה בחידושי המאירי פסחים (קיד, א) שכתב: ובמקדש היו מביאים עם המצה והחזרת גופו של פסח... וכן היו מביאים בשר חגיגה... ופלי' בגמ' שבזמן הזה שאין פסח וחגיגה נותנין שני מיני בשר אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה... כבר ביארנו שבזמן הזה מצוה להביא שני תבשילין, ושני תבשילין אלו נחלקו בהם בגמ'...". עכ"ל.

מבואר לכאורה שבזמן בהמ"ק לא היו לוקחים (מחוץ למקדש) שני תבשילין וצ"ע.

קבוצה מלומדי השיעור בהגש"פ
- נחלת הר חב"ד - אה"ק -

ב. בהגדה של פסח מכ"ק אדמו"ר שליט"א (תשל"ט) - ע' ו' - כתוב: "הזרוע - נוהגין לקחת חלק מצואר עוף. כן מדקדיקין שלא לאכול הזרוע אח"כ - כל זה הרחקה שלא יהא כל דמיון לקרבן פסח. ומטעם זה הנה כ"ק מו"ח אדמו"ר מסיר כמעט כל הבשר מעל עצמות ה"זרוע" עכ"ל"ק.

והנה לא כתוב מה עושים עם "חלק מצואר עוף" - וחקרתי אצל אנ"ש (וזקני אנ"ש), ושמעתי ג' אופנים: (א) שצולין את ה"זרוע" חי - (ב) שרק מבשלים ולא צולין כלל! (ג) שקודם מבשלים (במרק) ואח"כ צולין. וצ"ע מהו המנהג האמיתי של אנ"ש. (בעולם המנהג הוא לצלות חי (כנף של עוף)).

ומה שכתוב ש"מדקדיקים שלא לאכול הזרוע אח"כ" - משמע שבכלל לא אוכלים אח"כ, אפיל' למחרת היום, או שרק בליל הסדר בלבד לא אוכלים, משא"כ למחרת? - (עי' שו"ע אדה"ז (סתע"ג סו"ס כ): "ויכול לעשותן בין צולין בין מבושלין מעיקר הדין" ובסעיף כא שם: "אבל הבשר אין נוהגין לאוכלו

בלילה הזה").

* * *

שמעתי שמנהג לעשות קערה לכאו"א אפ"י לילדים, וצ"ע מהו המנהג הנכון של אנ"ש, אם עושים קערה רק לבעה"ב בלבד, או גם לילדים, (לאחר בר מצוה, או גם לפני בר מצוה).
- וע"י שו"ע אדה"ז (סתע"ג סכ"ד); "כל הדברים אלו דהיינו המצות והמרור והחרוסת וב' תבשילין א"צ להביא אלא לפני מי שאומר ההגדה דהיינו לפני בעה"ב", עכ"ל.

הרב ישכר דוד קלויזנר
- נחלת הר חב"ד -

ל ק ו ט י ש ל ח ו ת

ג. בלקו"ש פ' תשא ש.ז. וז"ל: "און דאס איז געווען די תמ"י (וספק) פון משה רבינו:

מצד שכלו של משה - שכל דתורה - איז אויסגעקומען, אז דער "שכר" פון "כופר נפשו" אויף דער נתינה פון מחצית השקל איז בגדר חוקה, ע"פ שכל איז א דבר תמוה...

אבער לאידך: דערפון וואס דער אויבערשטער האט נ"ט מגדיר געווען און נ"ט אנגערופן די מצוה פון מחצית השקל א חוקה, איז זיכער אז עס איז דא א הסברה אין דעם, און דערפאר "תמה (משה) ...מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו..."
עכלה"ק לעניננו.

לכאורה צריכים להבין, זה שהקב"ה לא אמר שזה חוקה פ"י רק שבעצם המצוה יש הסברה אבל לא דוקא שהשכר של המצוה היא בהסברה ויכול להיות שכר חוקי כמו שמוכא קודם באות ג' א"כ מה התמיהה של משה לגבי השכר.

בפשטות אפשר לומר שזהו כוונת הערה 28 "ובפרט שבמחצה"ש "כופר נפשו" הוא לא רק שכר המצוה, כ"א גם סיבה וטעם המצוה (היפך ענין חוקה) "לתרץ שאלה הנ"ל אי"כ הקב"ה בצירוי הדגיש שכופר נפשו הוא שכר שכלי (אלא שא"כ זהו עיקר שאלת משה לא רק "ובפרט"), עפ"ז יומתק שלשון התוס' הוא "מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו" ולא "שכר כופר נפשו".

* * *

מכללות הלקו"ש הנ"ל מובן שמשה ידע מקודם שתמה

מה יוכל... ליתן כופר נפשו" שהמצוה היא מחצית השקל, אבל להעיר מלקו"ש חט"ז ע' 383 הע' 23 "כוונת התוס' בחולין בפשטות הוא: הקב"ה עדיין לא אמר לו שיתנו מחצית השקל, ותמיהתו "מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו" היתה ע"ז שאמר לו הקב"ה "ונתנו איש כופר נפשו"...", עכ"ל.

שלמה הכהן טוויל
- תות"ל 770 -

ר מ ב ם

- ד. הוספות לספר "מראי מקומות להרמב"ם".
- הלכות תשובה פ"א ה"ג: "בזה"ז שאין ביהמ"ק": ראה מגילה לא, א. ובפיה"מ להרמב"ם יומא פ"ח מ"ה.
- הלכה ד עבר אדם על מ"ע: כ"ה גם הגי' בתוספתא פרק ד-ט. ובתניא אגה"ת פ"א, אבל בגמרא הגי' עשה.
- פרק ב, ב "כי אחרי": ירמ"א לא, יח.
- הלכות תפלה פ"א ה"ב "ניתן שבח והודי": ראה תוספתא מנחות פ"י ה"ו: הלל ושכח ותפלה מעכבות זא"ז.
- הלכה ד "שנאמר ובניהם חצי מדבר": נחמיה יג, כד.
- הלכות תפלה פ"ד הלכה ד וכבר בארנו: הל' ק"ש פ"ד ה"ח.
- הלכות ברכות פרק א הלכה א "מצות עשה מן התורה": ראה זהר הרקיע עשין כ-כא.
- הלכה ב "וכל הנהנה": תו"כ קדושים פרשה ג' ספ"ה.
- הלכה ג כך מברכין על כל מצוה: פסחים ז, א (כ"כ בספר המנוחה).
- הלכה יב השגת הראב"ד: עיין בספר השלמה ברכות מג, א.
- הלכה יג: ראה דעת הראב"ד, בספר המכתב וברא"ש ברכות נא, ב.
- הלכה יט "ולא בסוף": משנה ברכות מז, א.
- השגת הראב"ד: ראה שו"ת הרשב"א ח"א ס"א תשצ"ד.
- הלכות ברכות פרק ג' הלכה א: "ושיפון ממין השעורים": ראה מנחות ע, א.
- פרק ד' הלכה י': "אין מברכין": הירושלמי הובא בתוס'

ברכות לט, א. ד"ה בצר. וראה דעת הראב"ד מוכא באבודרהם
הל' בציעת הפת.

פרק ז' הלכה יב: "ובשעת כניסתה": מס' דרך ארץ זוטא
פרק ו: לכניסה הגדול קודם ליציאה הקטן קודם.

הרב אהרן חטריק
- ברוקלין נ.י. -

ח ס י ד ו ת

ה. בתניא פ' לז על המילים "כאשר כל הנשמה ונפש האלקית
שבכל ישראל" מביא בשיעורים בתניא הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
"צ"ע ההי רק בנפש החיונית עסקינן ע"ע, ואולי מפני
שתר"ג כמה מצוות שבמחשבה ישנן, וצ"ע". ועי"ש בשיעורים
הביאור ע"ז.

ולא הבנתי הקושיא כי הרי גם בתחלה באותו הפרק אומר:
"כי אי אפשר לנה"א לבטא בשפתיים ופה ולשוך ושינייים
הגשמיים כי אם ע"י נפש החיונית הבהמית" הרי אומר מפורש
כי זה מבטא הנה"א ע"י הנה"ב, וכך בזה המין גופא הרי
ממשיך אח"כ, "שס"ה ל"ת להפריד שס"ה גידים של כח נפש
החיונית שבגוף", וכך אח"כ "ורמ"ח מצות עשה להמשיך אוא"ס
למטה להעשות לו ולקשר ולייחד בו כללות נפש החיונית
שברמ"ח אברי הגוף", הרי אומר גם כאן שנה"א פועלת זה
בנה"ב. והרי זה מוכח ג"כ ממה שאומר בפ"ד בתחלתו שתומ"ד
המג' לבושים של נה"א.

* * *

במאמר להבין ענין פרה אדומה ש.ז. (הנחה פרטית
בלתי מוגה): "דכל הקרבנות עבודתם היא בפנים, ביהמ"ק
ועל המזבח. ואף שיש קרבנות שחלק מעבודתם הוא בחוץ כמו
הרמת תרומת הדשן, מ"מ עיקר ההקרבה היא בפנים".

ולא הבנתי דהלא תרומת הדשן היל' אצל המזבח וכמ"ש
ושמו אצל המזבח וכו'. ואיך נקריב זה בחוץ. ואח"כ שם במאמר
הנ"ל (דלכאורה הרי יש הפרש גדול בין כה"ג לסגן כה"ג...
וא"כ אינו מוכן, למה מעשה הפרה שהיא קרבן נעלה ביותר,
שמטהרת מטומאה הכי חמורה, טומאת אבי אבות הטומאה הוא
דוקא ע"י סגן", ולא הבנתי הקושיא דהרי לא מצינו בשאר
הקרבנות שיהי' עבודתם בכה"ג, כ"א אחת בשנה ביוהכ"פ, א"כ
מהי הקושיא מה שפרה אדומה אף שמטהרת מטומאת מת אינה רק
בסגן, דהלא אעפ"כ היא למע' מכל הקרבנות שעבודתם בכהן

הדיוט. (כי הקושיא כמו שהיא במקומות אחרים היא באופן סתמי למה "בסגן דוקא", אבל כאן הרי הוא מדגיש שמאחר שהוא קרבן נעלה" א"כ למה אינו ככה"ג).

* * *

כמה מוזכר במאמרי ושיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א ענין המובא בשרש מצות התפלה מאמר 'אני מתפלל לדעת זה התינוק', ומובא זה תמיד באופן חיובי שכן הוא הענין.

ולכאורה אינו מובן דהלא זה מובא שם בשם הריב"ש להקשות על אלו המכוונים בתפלה לספירות והצ"צ מתרץ זה, ומבאר שיש ענין בזה וא"כ איך מובא זה באופן חיובי.

ואפשר יש לכאר עפ"י המובא במאמר להכין ענין פרה אדומה ש.ז. "וכמוסבר בסהמ"צ. . . שתכלית ושלמות דתפלה הוא התפלה באופן דאליו ולא למדותיו (דזהו ענין התפלה לדעת התינוק בפשטות)", וא"כ משמע שענין מתפלל לדעת זה התינוק זהו ענין "אליו" ממש המבואר שם בסוף אות ז' שזהו ענין ב"ש. ולכן אף שמבאר שם שכן צריך להיות ענין הכוונה כספירות וכמו שמבאר שם שזהו בשמ"ע, אבל מאחר שמבא זה הפתגם ד"אני מתפלל לדעת התינוק" עכ"פ בתור ס"ד, וכידוע דס"ד בתורה הוא ג"כ תורה (וגם שהרי הוא ד' הר"ש אבינון כו') ע"כ מבארים שזה הענין יש בדגא אחרת ושזה תכלית השלימות דתפלה, וצ"ע.

* * *

במאמר הנ"ל מבאר ענין אני מתפלל לדעת זה התינוק שזהו ענין אליו ולא למדותיו, ומסיים שזהו שאמר אדה"ז מי לי בשמים וגו'. עינ"ש.

ולכאורה הרי הם שני ענינים נבדלים כי ענין אליו ולא למדותיו מובא בשרש מצות התפלה פ"ח אודות הענין שאסור לשומם אמצעים ויכוונו כל הכוונת נגדו וכו', עינ"ש. וא"כ הרי כל הענין מדובר בענין בקשות ותפלה שצ"ל דוקא אליו, משא"כ ענין מי לי בשמים מדובר בענין האהבה כמו שמובא כאן במאמר סיום המאמר של אדה"ז איך וויל זע גאר נישט כו' וכן מבואר שם באריכות בשרש מצות התפלה ס"מ שמובא שם מאמר הנ"ל, וא"כ מהו הקשר בין שני הענינים.

ואפשר יש לכאר זה עפ"י הנ"ל שבאמת ענין אני מתפלל לד' זה התינוק זוהי מדרי' יותר גבוהה בתפלה. והיינו שכאן אין שוללים ענין "למדותיו" באופן שאסור לשומך אמצעים,

כ"א שכאן שוללים גם ענין האור המתלבש בהכלים שעפ"י המבואר בדשע"צ שם אין זה ענין אמצעי ואעפ"כ יש ענין יותר גבוה והוא ענין "אליו" והיינו שבא להתקשרות יותר גדולה, וא"כ עד"ז הוא ענין האהבה דמי לי בשמים שבא ע"י התקשרות יותר גדולה שלכן אינו רוצה רק עצמות.

הרב פנחס קארף
- משפיע בישיבה -

ש ל ח ו ת

ו. כשיחת ש"פ ויק"פ (הנחה בלה"ק סל"ד) ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א שסדר הקמת המשכן והעבודות בו בר"ח ניסן - בפשוטו של מקרא - היו כסדר הכתובים, היינו, שרטי העבודות (הדלקת הנרות, הקטורת והעולה ומנחה) היו לפני ששם את הכיור (בלא קידוש ידים ורגלים) ולפני הקמת חצר המשכן (בלא קלעים). ומובן, שאין להקשות מדיני העבודה ע"ד הרגיל, כי בלמי המילואים - דינים מיוחדים. ע"כ תוכן השיחה.

וע"פ יסוד זה (שסדר הענינים כפרשה הוא בדיוק) - נצטרך לומר שגם משיחת המשכן וכליו היתה לאחרי עבודת משה, כמפורש בפסוקים שלפנ"ז בציוני על הקמת המשכן (מ, ב ואילך): "תקים את משכן אוהל מועד ושמת שם את ארון העדות... והבאת את השולחן וערכת את ערכו והבאת את המנורה והעלית את נרותי ונתתה את מזבח הזהב לקטורת גו' ונתת את מזבח העולה גו' ונתת את הכיור גו' ושמת את החצר סביב ונתת את מסך שער החצר", ולאחרי שהמשכן וכליו, כולל חצר המשכן, עמדו במקומם - "ולקחת את שמן המשחה ומשחת את המשכן גו' ואת כל כליו גו'" (משא"כ לדעת הרמב"ן - היו כל פרטי העבודות דר"ח ניסן לאחרי המשיחה (וגם לאחרי הקמת החצר), דלא כפי ששמע מפשוטו (הכתובים).

ואף שדוחק לומר שהעבודה הראשונה שענינה לחנך את כלי המשכן היתה לפני שנתקדשו ע"י המשיחה בשמן המשחה - יש לומר בפשטות, שמכיון שהעבודות דר"ח ניסן היו לאחרי המשיחה דכ"ג אדר (ושאר ימי המילואים שקדמו לר"ח ניסן), הרי נתקדשו כבר לעבודה (ובכ"ג אדר - יתכן שהמשיחה היתה לפני התחלת העבודה), ומה שהוצרכו למשיחה גם בר"ח ניסן (לאחרי העבודות דמשה) - הרי זה כדי לפעול תוספת קדושה.

אמנם בנוגע לעצם היסוד שסדר הענינים בכתוב הוא בדיוק - תתעורר קושיא אצל הבן חמש למקרא כשילמד פ' צו:

בפרשתנו לומד הבן חמש שהסדר הוא: (א) הקמת המשכן וכליו עם החצר, (ב) משיחת המשכן וכליו, (ג) רחיצת אהרן ובניו והלבשת בגדי כהונה ומשיחת אהרן ובניו בשמן המשחה, כמפורש בכתוב: "ולקחת את שמן המשחה ומשחת את המשכן גו' ואת כל כליו גו'" (פסוק ט'), ואח"כ (פסוק י"ב ואילך) "והקרב את אהרן ואת בניו גו' ורחצת אותם במים והלבשת את אהרן גו' ואת בניו תקריב והלבשתם אותם גו' ומשחת אותם".

ואילו כפ' צו (ח, ב ואילך) - ילמד שהסדר ה' באופן אחר: (א) הקמת המשכן וכליו עם החצר, (ב) רחיצת אהרן ובניו והלבשת בגדי כהונה לאהרן, (ג) משיחת המשכן וכליו, (ד) משיחת אהרן, (ה) הלבשת בגדי כהונה לבני אהרן, כמפורש בכתוב: "קח את אהרן ואת בניו ואת הבגדים גו' אל פתח אוהל מועד", היינו, שישנו כבר אוהל מועד ופתח אוהל מועד (הקמת המשכן עם החצר, כמפורש בפרש"י תצוה (כט, יא): "פתח אוהל מועד - בחצר המשכן שלפני הפתח"); אח"כ "ויקרב משה את אהרן ואת בניו וירחץ אותם במים ויתן עליהם (על אהרן) את הכתנת וגו' וישם על המצנפת גו' את ציץ הזהב"; אח"כ "ויקח משה את שמן המשחה וימשח את המשכן ואת כל אשר בו"; אח"כ "ויצוק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אותו"; ואח"כ - "ויקרב משה את בני אהרן וילבישם כתנות וגו'".

וא"כ, ישנה סתירה בין פ' פקודי לפ' צו - שבפ' פקודי מפורש שמשיחת המשכן קדמה להלבשת בגדי כהונה דאהרן ובניו, ובפ' צו מפורש שלבישת בגדי כהונה דאהרן קדמה למשיחת המשכן?!

לכאורה, ה' מקום לתרץ, שהסדר דפ' צו - תמוה בלאה"כ: כיצד יתכן - שואל הבן חמש למקרא - שמשח רחץ את בני אהרן, והלך לו למשוח את המשכן וכליו, ורק לאחר שסיים את משיחת המשכן וכליו, חזר להלבישם כותנותו?!

(בשלמא בפ' תצוה (כט, ד ואילך), ההפסק בין רחיצת בני אהרן להלבשתם אינו אלא בהלבשת אהרן ומשיחתו, אבל בפ' צו, נוסף הפסק הכי ארוך - משיחת המשכן וכל כליו).

ולכן, מכיון הבן חמש למקרא (גם ללא פירוש רש"י) שבפ' צו אין הסדר מדוייק, וכמילא, אפשר לומר שגם הפרט דמשיחת המשכן לאחר הלבשת אהרן אינו מדוייק, והסדר ה' כפ' פקודי, שמשיחת המשכן קדמה להלבשת אהרן.

אבל, מובן ופשוט שדוחק גדול לומר - בפשוטו של מקרא - שהסדר דפ' צו אינו מדויק, דאם כן, נפל כל היסוד להכריח בפשוטו של מקרא שהעבודות דר"ח ניסן היו לפני משיחה, לפני קידוש ידים ורגלים, וללא קלעים, כאשר ההוכחה היחידה לכך היא - סדר הכתובים!

ואולי יש לומר, בדוחק עכ"פ, ששני הסדרים (דפ' פקודי ודפ' צו) הם בדיוק - מכיון שאינם מדברים באותו יום:

פפ' צו (ח, ב) - מפרש רש"י: "פרשה זו נאמרה שבעת ימים קודם הקמת המשכן...אלו האמורים בענין צוואת המילואים בואתה תצוה, ועכשיו ביום ראשון למילואים חזר וזרזו בשעת מעשה", כלומר, שכפ' צו מדובר אודות כ"ג אדר, יום ראשון למילואים.

ועפ"ז: בר"ח ניסן - קדמה משיחת המשכן ללבישת בגדי אהרן ובניו, ובכ"ג אדר - קדמה לבישת בגדי אהרן למשיחת המשכן.

(ואולי יש להוסיף טעם בדבר: ביום ראשון למילואים היתה עיקר ההדגשה על בחירת אהרן ובניו מתוך כנ"י, ובלשון רש"י בפ' צו (שם, ה): "דברים שחראו שאני עושה לפניכם צווני הקב"ה, ולא תאמרו לכבודי ולכבוד אחי אני עושה", לכן, צוה הקב"ה להקדים את הלבשת בגדי כהונה לאהרן לפני משיחת המשכן; משא"כ לאחרי שעברו שבעת ימי המילואים, הנה בר"ח ניסן קדמה משיחת המשכן להלבשת אהרן).

הרב בנימין סלומון
- ברוקלין נ.י. -

ז. בשיחת ש"פ תולדות הנחה בלה"ק סעיף כא וז"ל: "פרש"י בהתחלת פרשתנו 'על ידי שכתב הכתוב יצחק בן אברהם הוזקק לומר אברהם הוליד את יצחק לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה... ומה עשה הקב"ה, צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק".

וצריך להבין: בנוגע להתחלת הסיפור אודות לידת יצחק - מצינו בפירש"י על הפסוק (וירא כא, ב) "ותהר ותלד שרה לאברהם כן לזקוניו" "לזקוניו - שהי' זיו איקונין שלו דומה לו", ולכן נאמר "לזקוניו" ולא בלשון הרגיל: לעת זקנתו וכיו"ב, ומכיון שכך מה מוסיף רש"י בפרשתינו?!

(ואף שענין זה מופיע בפירש"י בחצאי עיגול - אין זה "תירוץ" אלא "קושיא" - מהו אמנם הטעם לכך שהדבר לא נכתב באותו אופן כשאר דברי רש"י וכו') "עייש"ב.

ועיין מה שכתב הת' י.ה. בגליון יא אות יב.

ולכאורה הקושיא אינה מובנת שהרי זה שמופיע בפרש"י
בחצ"ע יש לפרש בשני אופנים א) שרש"י הוסיפה ומשום מה
העמידה בחצ"ע. ב) שזו היא הוספת תלמידים (וכמ"ש בהגהה
שם).

והנה אל נימא כאופן הכ' בודאי מתורץ שהרי מכיון
שרש"י לא כתבה בפ' וירא הוצרך לכותבה בפ' תולדות ואפ"ל
אי נימא כאופן הא' שרש"י כתבה יתכן שרש"י הוסיפה לאחר
זמן ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה. ואפ"ל אם כתבה מיד מ"מ
מכיון שהעמידה בחצ"ע דהיינו שרצה לעבור ע"ז עוד פעם
וכיו"ב יתכן שלא רצה לסמוך ע"ז ולכן כתבה בפ' תולדות.

ובגוף הדבר דהיינו אם זהו מדברי רש"י או הוספת
תלמידים (וכיו"ב). הנה בחומשים שלנו ברש"י על פסוק ב'
נמצא גד"ה א) ד"ה למועד אשר דבר אתו (רבי יודן ורבי חמא
וכו') (ומדל דברי בו זכור אזכרנו דלפי פש"מ צ"ע ובירור
למה הביא (רש"י?)) כאן שמות המ"ד היפך דרכו ברוב המקומות
ותן לחכם ויחכם (עוד ב) צ"כ למועד אשר דבר אתו (הכ')
ג) ד"ה לזקניו, וד"ה למועד (הא') וד"ה לזקניו מוסגרים
בחצ"ע"ג ושניהם אינם נמצאים ברש"י ברלינר ומכ"ז נראה יותר
ששניהם אינם מרש"י, ועדיין צ"ע.

* * *

בלקו"ש חט"ו ע' 113 סעיף ח' קטע המתחיל אדער נאך
מער: "עוקר (ממקומו, אדער, עכ"פ מחיבורו ווי "נעקרה האבן")",
ובהע' 27 זבחים כד, א.

וצ"ע דהנה ז"ל הגמרא שם "בעי ר' אמי נעקרה האבן ועמד
במקומה מהו" ופירש"י "נעקרה לגמרי והגומ' נראית שם ועמד
בגומא ועבד".

ויל"ל דהנה ז"ל הגמ' שם: "בעי רב אמי נדלדלה האבן
ועמד עלי' מהו היכא דאין דעתו לחברה לא תיבעי לך דודאי
חליצא כי תבעי לך דדעתו לחברה מאי כיון דדעתו לחברה
כמא דמחברה דמיא, או דילמא השתא מיהא הא תלישא. רבה זוטי
בעי לה הכי בעי רב אמי נעקרה האבן ועמד במקומה מהו, מאי
קא מיבעיא לי' כי קדיש דוד רצפה עליונה קדיש או דילמא עד
ארעית דתהומא קדיש, ותיבעי לי' כל העזרה כולה, לעולם
פשיטא לי' דעד ארעית תהומא קדיש והכי קא מיבעי לי' דרך
שירות בכך או אין דרך שירות בכך תיקו".

והנה הרמב"ם כתב בהל' בית הבחירה פ"א ה"י וז"ל:

ומרצפין את כל העזרה באכנים יקרות ואם נעקרה אכן אעפ"י שהיא עומדת במקומה, הואיל ונתקלקלה פסולה, ואסור לכהן העובד לעמוד עליו בשעת העבודה עד שתקבע בארץ. וכתב הראב"ד: "עוד אמרו שאם נעקר האבן ועמד הכהן במקומה (בגומא) אין דרך שירות בכך".

והנה בפ"ה מהל' ביאת המקדש הי"ט כתב הרמב"ם: 'בתדנדה אכן מאבני העזרה, לא יעמוד עלי' עד שתחובר בארץ כשעושה העבודה, ואם עבד עבודתו כשרה הואיל ובמקומה היא עומדת".

ובכסף משנה הק' עליו למה לא יחלק בין היכא דדעתו לחברה להיכא דאין דעתו לחברה הא היכא דאין דעתו לחברה ודאי חייצא ועבודתו פסולה? ותי' דהרמב"ם סובר דכי אמרינן דהיכא דאין דעתו לחברה ודאי חייצא אין הכוונה לפסול בדיעבד, רק שלכתחילה לא יעמוד עלי', והא דהשמיט הא דרבה בר זוטא כתב הכ"מ משום דמשמע דרבה זוטא הוא דבעי לה הכי אבל סתם גמ' לא אסתפקא לי' הא, ומיפשט פשיטא לי' דדרך שירות בכך.

אמנם כבר תמה עליו המשנה למלך דלשון חייצא משמע דודאי חוצץ וכיון דחוצץ אין לך פסול בדיעבד גדול מזה.

ובמעשה רוקח כתב לתרץ: "נראה דגירסת רבינו בגמ' דזבחים דכ"ד (בלשון רבה נעקרה האבן) ועמדה במקומה (פי' שהאבן עמדה במקומה, מהו) ובהכי נחא נמי להשגת הראב"ד ולא פסק כבעיא ראשונה דרב אמי משום דאדחי' לי' מכח בעית רבה זוטא ולעולם דאין כאן חציצה אלא היא דרך שירות בכך או לא, ולכן בנעקרה אסר סתמא ולא ביאר. אמנם בנדלדלה דנחות דרגא מנעקרה פסק להדי' ספ"ה דביאת המקדש דאם עבד עבודתו כשירה".

וכ"כ בחי' ר"ח הלוי על הרמב"ם יעו"י"ש ולפ"ז אתי שפיר דנעקרה לדעת הרמב"ם אין הכוונה נעקרה לגמרי כ"א רק ממקום חברו אבל לא ממקומו כמ"ש בהשיחה וא"ש. וז"פ.

(וכ"כ בס' הר המורי' דבהל' בית הבחירה איירי אודות בבלבלה ובהל' ביאת המקדש איירי אודות נעקרה ושם כתב שכן משמע מהעין משפט דבבעי' הא' דר' אמי ציין להל' ביאת המקדש ובבעיית רבה זוטא ציין להל' בית הבחירה).

יוסף יצחק קעלער
- תלמיד בישיבה -

ח. בשיחת ש"פ ויק"פ (הנחה בלה"ק סכ"ג) הקשה כ"ק אדמו"ר שליט"א רש"י אינו מפרש בפ' תצוה (התחלת ימי המילואים) ואפילו לא בפרשתנו מתי היו ימי המילואים, לפני ר"ח ניסן או לאחריו, כי אם בפרשת שמיני. ובהערה שם, שאפילו בפרש"י שלפנינו, שמפרש גם בפרשתנו (מ, כט) שהקמת המשכן היתה כיום השמיני למילואים - הרי זה רק בסיום פרשתנו, ובדרך אגב (ובהמשך ההתוועדות לא תורצה שאלה זו).

ולכאורה, יש בענין זה קושי גדול יותר:

כאשר הכן חמש למקרא לומד בפרש"י דפרשתנו - להגירסא שלפנינו - שיום הקמת המשכן (ר"ח ניסן) הוא יום שמיני למילואים, מתעוררת אצלו קושיא עצומה:

בפ' תצוה, שבה נתבארו פרטי הענינים דשבעת ימי המילואים, נזכר כו"כ פעמים "פתח אוהל מועד", שכל הענינים דשבעת ימי המילואים נעשו "פתח אוהל מועד". ולכאורה, מכיון שהקמת המשכן היתה ביום שמיני למילואים - כיצד ה' "פתח אוהל מועד" בכל שבעת ימי המילואים קודם שהוקם המשכן?!

ואפילו להגירסאות שבפרשתנו לא מזכיר רש"י שיום הקמת המשכן הוא יום שמיני למילואים - ללמד זאת הכן חמש בפירוש רש"י בפ' צו (ח, ב): "פרשה זו (דימי המילואים) נאמרה שבעת ימים קודם הקמת המשכן...ועכשיו, ביום ראשון למילואים, חזר וזרזו כו"כ", וא"כ, יוקשה לו בפ' צו - עכ"פ: "שבעת ימים קודם הקמת המשכן" - כיצד ה' "פתח אוהל מועד"?

היכן מוצא רש"י לנכון לתרץ קושיא זו - רק בפ' שמיני, ובפ' שמיני גופא - לא מיד בהתחלת הפרשה (כשמבאר ש"שמיני למילואים הוא ר"ח ניסן שהוקם המשכן בו כיום"), כי אם כו"כ פסוקים לאח"ז, כשמגיעים לסיום הענין, ושם גופא - רק בדרך אגב:

על הפסוק "ויבוא משה ואהרן אל אוהל מועד ויצאו ויברכו את העם" (שמיני ט, כג) - מפרש רש"י מהי הברכה שברכו את העם: "אמרו ויהי נועם ה' אלקינו עלינו, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם". וממשיך רש"י לבאר מה ראו צורך לברך ברכה זו - "לפי שכל שבעת ימי המילואים שהעמידו משה למשכן ושימש בו ופירקו בכל יום לא שרתה שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה, משה רבינו, כל הטורח שטרחנו שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל, לכך אמר להם וכו'".

כלומר: רק לאחר שהבן חמש למקרא יסלים את כל פרטי הענינים דיום השמיני למילואים שבפ' שמיני, אז ימצא תירוץ על קושיא שהפריעה לו עוד בפ' צו (בהתחלת הענין דימי המילואים), ולהגירסא בפרש"י שלפנינו - עוד בפ' פקודי, שהן אמת שהקמת המשכן היתה ביום שמיני למילואים, אבל אעפ"כ, אין זה בסתירה לעובדה שהי' "פתח אוהל מועד" בכל שבעת ימי המילואים שלפנ"ז, מכיון שככל יום משבעת ימי המילואים העמיד את המשכן ופירקו, ובר"ה ניסן, יום שמיני למילואים, הוא יום הקמת המשכן באופן של קביעות. וימצא תירוץ זה בדרך אגב - שההי' רש"י בא לבאר ענין אחר: תוכן הברכה ד"ויברכו את העם"!

ולכאורה, תמוה ביותר: מדוע לא תירץ רש"י קושיא זו בפרשתנו, ועכ"פ - בפ' צו, ולמה המתין עד לסיום הענין דפ' שמיני, ושם גופא - בדרך אגב בלבד?

זאת ועוד - גם לאחר התירוץ שבפ' שמיני, עדיין קשה:

מפורש בס"פ צו "ופתח אוהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים גו' ולא תמותו גו'". וא"כ, כליצד נתקיים ציווי זה באותה שעה שהי' המשכן מפורק?!

בפ"י ראב"ע (פקודי מ, ב) מביא שיש מחלוקת אם ר"ח ניסן הוא יום שמיני למילואים או יום ראשון למילואים, ומכין הראיות שהביא להדעה שר"ח ניסן הוא ראשון למילואים - "אנה יהי' פתח אוהל מועד אחר שיהי' בסתר, כי כתוב ופתח אוהל מועד תשבו יומם ולילה". וא"כ, לדעת רש"י בפש"מ שר"ח ניסן הוא יום שמיני למילואים, ובכל שבעת ימי המילואים שלפנ"ז (מכ"ג אדר) הקים את המשכן ופירקו בל"י יום - הו"ל לתרץ קושיא הנ"ל, אין יתקיים הציווי ד"ופתח אוהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים", ולכאורה, לא מצינו שרש"י יתרץ קושיא זו.

* * *

בפירוש רש"י ס"פ פקודי: "ולא יכול משה לבוא אל אוהל מועד - כל זמן שהי' עליו הענן לא הי' יכול לבוא, נסתלק הענן נכנס ומדבר עמו".

ולכאורה, יש כאן ב' שאלות, ושניהם - "קלאץ-קושיא":

(א) מדוע רק בנוגע למשה מצינו שלא הי' יכול לבוא אל אוהל מועד כל זמן שהי' עליו הענן - ולא מצינו זאת בנוגע לאהרן ובניו?!

ב) ועיקר: הבן חמש למד כבר בפ' תשא (לג, י): "והי' כבוא משה האהלה ירד עמוד הענן ועמד פתח האוהל ודבר עם משה". וכן ילמד בפ' בהעלותך: (יא, כה) "וירד ה' בענן אליו" (כנראה יש עוד פסוקים כיו"ב, ואין הזמן גרמא ל:פס את כולם), כלומר, שדיברו של הקב"ה למשה הי' באופן שירד בעמוד ענן, ואילו כאן מפורש להיפך - "נסתלק הענן נכנס ומדבר עמו"?

ואין לומר שיש חילוק בין ירידת "עמוד הענן" לענן שמכסה את אוהל מועד, ורק כאשר "ויכס הענן את אוהל מועד" אזי "לא יכול משה לבוא אל אוהל מועד" - כי בפ' קורח (יז, ז-ח) נאמר: "ויפנו אל אוהל מועד והנה כסהו הענן (אותו לשון כמו "ויכס הענן שבפרשתנו) וירא כבוד ה'" ופע"כ, "ויבוא משה ואהרן אל פני אוהל מועד"?

הרב אליהו גאלדסטאר
- ברוקלין נ.י. -

ש ו נ ו ת

ט. בתורת חלים שמות נד, רע"ב מדבר אודות מעלת יוסף שהי' בו נשמת נדב ואביהו וממשיך: וע"כ נשמת נדב שהוא בחי' רוח דיוסף לא הי' צריך אהרן הזאה ג' וז' כלל. ויש לעיין מה הפי' בזה.

* * *

בספר השיחות תש"א ע' 134 כותב: ע"ד ווי בא אבימלך... האט ער ניט געוואוסט נאר פון שם אלקים.
ולהעיר מתולדות כו, כח ראו ראינו כי הי' הוי' עמך.
ושם כט ברוך הוי'.

* * *

בר"ה לא תשבית מלח תקס"ג ח"ב ע' תרפט כותב: בהיות כי במנחה יש דצח"ם גם בלעדי המלח והוא דומם הלבונה...
דומם דלבונה.

ולהעיר שלכאורה מפרשים שהלכונה הוא ממיני הצומח. וראה בסידור יעב"ץ בתפלת שחרית לכונה הוא כמוכן שרף אילן שריחו הטוב נודף.

הרב שמואל דוד ח. הכהן
- ברוקלין נ.י. -

לזכות

הילד שמואל שיחי'

לאורך ימים ושנים טובות

לרגל הכנסו לבריתו של א"א ע"ה

ביום א' כ"ד אדר

השנה תהא שנת סלך המשיח

ולזכות

אחיו ואחיותיו: מרים, יהושע אלעזר וחנה רחל שיחיו

נדפס ע"י הו"ד"ה

הרה"ח ר' חיים לייב וזוגתו מרת בראנא שיחיו

וו"ס

זקניהם

מרת סימא תחי' לאזארוויץ

הרה"ח ר' יעקב וזוגתו מרת שרה שיחיו ווי"ס